

Özbek palawy: Orta Aziýanyň «afrodiziak täsirli» milli nahary

Category: Kitapcy, Sözler, Sport we turizm

написано kitapcy | 26 января, 2025

Özbek palawy: Orta Aziýanyň "afrodiziak täsirli" milli nahary

ÖZBEK PALAWY: ORTA AZIÝANYŇ «AFRODIZIAK TÄSIRLI» MILLI NAHARY

Beýik Ýüpek ýolunyň ugrunda ýerleşen ýurtlaryň hemmesinde diýen ýaly tüwi, gök önüm, et we burç goşulyp taýýarlanýan palawlar örän meşhur. Emma bu palaw has hem Özbekistan bilen baglanyşdyrylýar. Özbek palawynyň şonuň üçin bu ýurtda aýratyn orný bar. Hepdede azyndan bir gezek hökman iýilýän bu nahar ýurduň milli nahary derejesindedir.

Maşgala üýşmeleňleriniň aýrylmaz bölegi bolan özbek palawy doglan günlerde, toýlarda, merhumyň yzyndan edilýän belli günlerde we haj zyýaratyndan gaýdyp gelinende hökman bişirilýär.

Halk arasynda ýaýran ynanja görä, palaw ilkinji gezek Orta Aziýa ýurtlaryna ýöriş edende, goşunyňy doýurmak üçin

agramlyja nahar taýýarlamagy buýran Aleksandr Makedonskiý üçin bişirilipdir.

Naharlaryň taryhy boýunça köp zatlary bilýän özbek turist ýolbeledi Nilufer Nuriddinowa «Muny subut edip biljek taryhy çeşmelerimiz ýok hem bolsa IX-X asyrlarda palawyň bu ýerlerde örän meşhur nahara öwrülendigini» aýdýar we sözünü şeýle dowam edýär:

«Bürünç bu sebitde mün ýyldan gowrak wagt bäri azyk önümi bolup gelyäe. Ekinlerden hasyl almak we mal bakmak agyr fiziki zähmet talap edýär. Aýratynam, özbek palawy köp möçberde daýhançylyk bilen meşgullanýan jemgyýet üçin ýokary kaloriýaly, iýmit taýdan baý ideal nahar».

Gerekli önümler:

Iki çemçe çemesi ösümlük ýagy, iki çemçe çemesi suwuk ýag, dört sany käşir, iki sany düýp sogan, 2,5 käse tüwi, baş käse gaýnag suw, 400 gram guzy eti, iki tokga sarymsak, nohut, kişmiş, duz, garaburç, zerdeçal, ukrop.

Gerekli önümler ýerine görä üýtgäp bilýär

Özbek palawy ýakynda ÝUNESKO-nyň Adamzadyň maddy däl medeni gymmatlyklar sanawyna girizildi. Bulam palawyň özbek aşhanasynyň ýörelgesiniň näderejede möhüm ähmiýetli parçasyna öwrülendiginiň nobatdaky subutnamasy boldy.

Nuriddinowa: «Munuň özi nahardan has köp zady aňladýar: Sosial gatnaşyklary döredýär, dost-doganlyga çagyryýar, halkymyzy bir agza garadýar» diýýär.

Palaw sözünüň özüniň özbek diliniň möhüm parçasynydygyny aýdýan ýolbelet şeýle diýýär:

«Gündelik dilimizde «Dünýäde ömrüňden bir gün galanyny bilseňem, palaw iýip git» diýen ýaly aýtgylar bar. Munuň özi bagtly durmuşda ýaşamak umydyndan hiç haçanam el üzmeli däldigini aňladýar. Özbegistanda palawsyz durmuşy pikir edibem bolmaýar».

Özbegistanda palawyň ýüzden gowrak görnüşi bar. Palawyň görnüşleri sebitlere we pasyllara görä üýtgeýär. Emma islendik görnüşi üçin esasy gerek zatlat şu: Suw, bürünç (tüwi), sogan, käşir, et, ýag, duz.

Ýurduň iň meşhur palaw restorany paýtagt Daşkendiň Ýunusabat ýaşaýyş massiwindäki «Beş Kozon» («Bäş gazan») restorany. Restoran Orta Aziýanyň Palaw merkezi hökmünde-de tanalýar. Orta Aziýanyň iň uly palaw restoranlaryndan biri hasaplanýan «Beş Kozon» odun bilen elde ýakylan dokuz uly ojakda bişirilýän palaw bilen günde baş münden sekiz müňe çenli müşderä hyzmat edýär.

Özbek däbine görä palawly tabagyň ýanynda hökman non (nan) bolmaly. «Beş Kozonyň» nanbaýy, ýagny çörek bişirijisi Şokirjan Nurmatow.

Aşhananyň ähli işgärleri ýaly olam «Allaha doga-dileg edip» işe başlaýar. Bu ýerde günde üç müňden gowrak çörek bişirilýär.

Maşgalada palawy köplenç ayallar bişirýär. Restoranlarda (we ýörite günlerde) oşpaz (aşpez) diýilýän erkek tarapyndan taýýarlanýar.

«Beş Kozonyň» aşpezi Faýzulla Sagdiýew «Munuň sebäbi uly mukdarda palaw bişirmegiň agyr fiziki iş bolmagydyr. Iň uly gazanyma üç tonna golaý palaw sygýar» diýýär. Emma aşpezleriň başga basyşlar astynda işleýändigini-de belläp geçýär: «Eger müşderi tagamyny halaman palawy gutarman gitse, muny şeýle bir masgaraçylyk hasap edilýär, hatda munuň üçin aşpez öz janyna kast etmäge küýlenibem bilýär. Hernä, enteg-ä, meniň başyma bular ýaly zat gelmedi».

Palawyň taýýarlanyşynyň hökmany talap edýän zatlary bar. Işe ak we sary käşir, sogan, bürünç, suw we burç ýaly önümleriň goşulmagyndan öň etiň (goýun we sygyr etiniň garyndysy) gowrulmagy bilen başlanýar. Sagdiyew duz, burç, zerdeçal (zarçowa) we esas olarak ýelbadýan (ukrop, zira) garyndysyny ulanýar. «Beş Kozonyň» çayhana palawy dört sagadyň dowamynda kem-kemden bişýär. Bişip barýarka-da nohut, kişmiş goşulýar.

Özbekistanda palaw bişirmek we iýmek hepdäniň penşenbe, ýekşenbe günlerine mahsus. Nuriddinowa «Munuň sebäbi megerem öňki döwürlerde sähralyklarda ýaşayan adamlaryň mallaryny satmak üçin şäher bazarlaryna hepdede diňe iki gezek syýahar edip bilmekleridir» diýýär.

«Şonuň üçinem penşenbe we ýekşenbe günleri gerek-ýarak hemme zatlaryny satyn almak üçin has köp pully bolýardylar».

- **«Afrodiziak täsiri»**

Sagdiýew bolsa palawyň penşenbe günündäki şan-şöhraty üçin başga bir zady biziň bilen paýlaşýar. Palawyň afrodiziak taýdan güýçli taraplarynyň bardygyna ynanýanlaryň köpdüginini aýdýan Sagdiýew şol sebäpden nesil öndürmek isleýänleriň meşhur günü bolan penşenbe gününüň nahar üçin hemmetaraplaýyn gowudygyny nygtaýar.

Sagdiýew käbir erkekleriň palaw sözünüň aslynda ogşaşyp-sypaşmak manysyny berýändigini aýdyp henek atyşýandygyny, gazanlaryň düýbünde galan ýagyň käte wiagra (jynsy gatnaşygy güýjledýän derman serişdesi) hökmünde içilýändigini we birnäçe aşpeziň erkek müşderilerine ekstra güýç bermek üçin iň gowy eti penşenbe günlerine goýýandygyny aýdýar.

Penşenbe günü hamyla bolma däbi ýurduň güýçli yslam ynançlary bilen baglanyşykly.

Sagdiýew «Hezreti Muhammet pygamberiň (s.a.w) ene ýatgysyna penşenbe günü düşendigine ynanylýar» diýýär we sözlerini şeýle dowam etdirýär: «Ýagny çagaňzyň akyly, düşbi, perişdeleriň demi düşen we Allany kabyl etmäge açyk kalba eýe bolmagyny isleseňiz, şu gün şony etmek üçin iň gowy gün. Emma elbetde bir tabak palaw iýenden soň».

Simon URWIN.

«BBC», 25.02.2024 ý. Sport we turizm